

Aga en Rübezahl in Niemandland

Aga en Rübezahl in Niemandland

Juni 2004

Tekst: C.J.M van de Vossenberg

Illustraties: C.J.M. van de Vossenberg

In opdracht van: Stichting Nemo,
Hogeschool van Utrecht

Inhoud

Voorwoord	pagina 4
In het begin van het begin... ..	pagina 6
De aarde koelde af.....	pagina 12
En daar kwam het water	pagina 20
Planten en dieren	pagina 34
Ontmoeting met de mens	pagina 42
Nawoord.....	pagina 52

Voorwoord

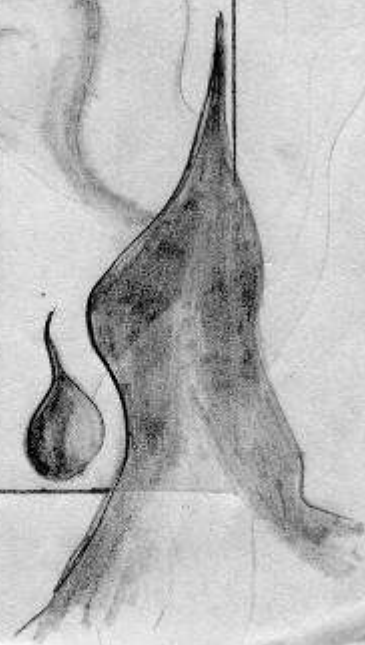
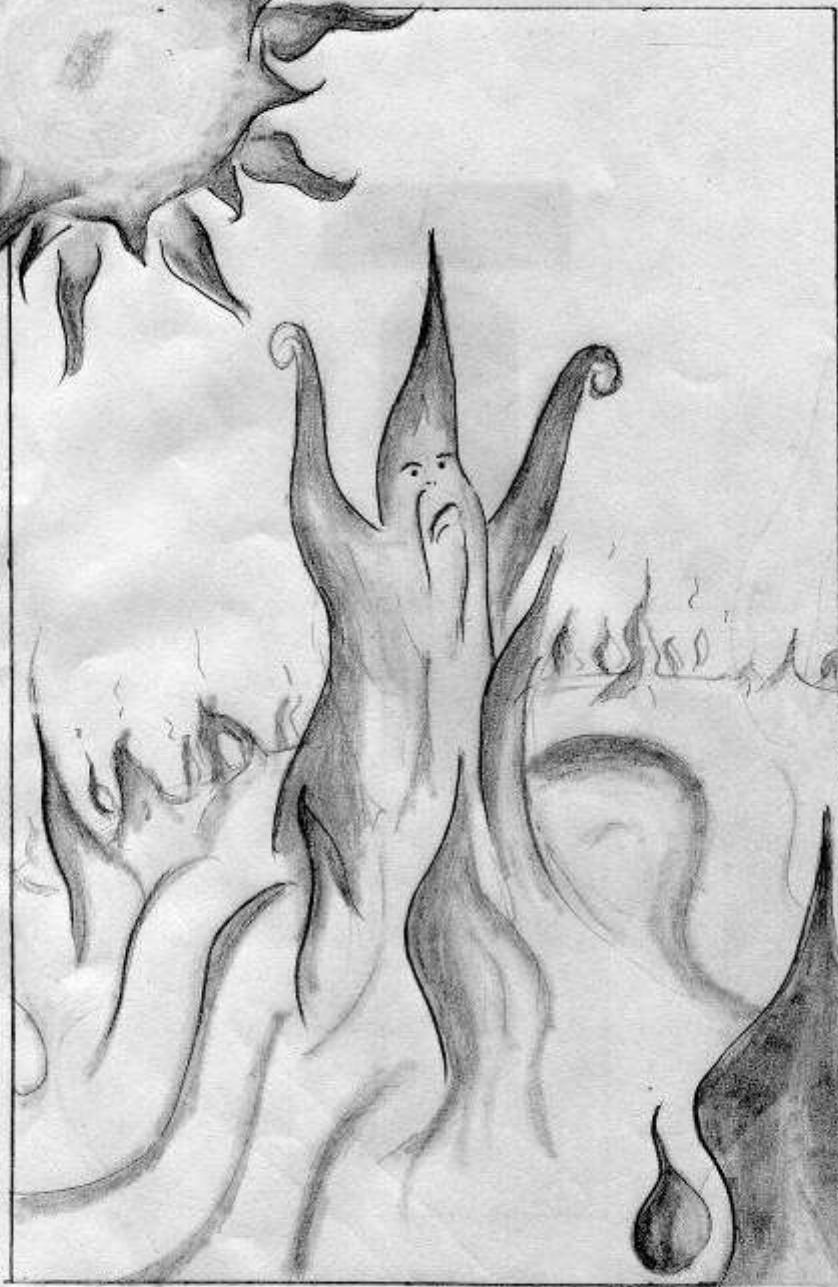
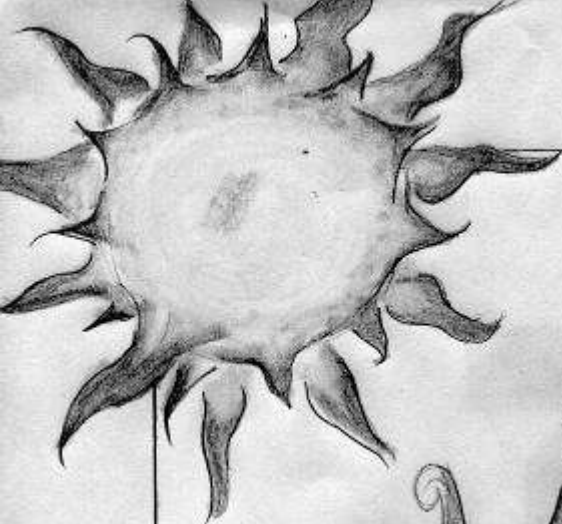
Utrecht, juni 2004

Beste lezer,

Polen is een prachtig land met een rijke natuur van bergen en dalen, oerbossen, landschappen met een alpien klimaat, toendra's en alles daar tussenin. Sneeuwtoppen worden afgewisseld met stranden en rotsgebieden, maar met ook uitgestrekte moerassen en vlaktes. De bewoners van dorpjes aan de voet van het Iser- en Reuzengebergte hebben eeuwen geleden een manier gevonden om in harmonie met deze landschappen te leven. Het landschap van het bergachtige Sudetengebied van Neder-Silezië in zuidwest Polen en haar gastvrije bevolking kennen een roerig verleden van overheersers en overheersten. Sommigen hebben in dit Niemandland hun heil gevonden, anderen hun ondergang. Deze elementen oefenen al jaren een sterke aantrekkingskracht uit op Nemo en haar wandelaars. Het is belangrijk dat wij het natuur- en cultuurlandschap van Silezië beschermen.

Ik wens iedereen veel plezier bij het lezen van dit verhaal. Hopelijk steek je er iets van op, en leer je er iets van want je wordt niet graag gestraft door Rübezahl, de geest van het Reuzengebergte!

C.J.M. van de Vossenbergh, HvU

In het begin van het begin...

Heel lang geleden, in een land hier ver vandaan, leefde eens... Zo beginnen de meeste sprookjes. Dit sprookje echter, begint zó lang geleden dat er nog helemaal níemand leefde. Geen enkel mens had nog voeten op aarde gezet en de dieren evenmin. Planten waren er ook nog niet, want er was geen grond om in te wortelen en geen water om van te drinken. De aarde bestond toen nog uit een kolkende massa van magma. Dat wat ooit steen zou worden, was nu nog een taaie, stromende stroop van verschrikkelijk heet vloeibaar goed. Het vuur dat wij nu gebruiken, was er ijskoud bij! En omdat het zo enorm heet was, was er overal vuur. Waar nu Noorwegen ligt, was vuur. Waar China ligt, was vuur. De Noordpool en de Zuidpool: vuur. Overal alleen maar torenhoge vlammen die de ruimte in suisden. De lucht was daarom pikzwart van de rook. Het moet eruit gezien hebben alsof er duizenden autobanden brandden aan de voet van de meest vervuilende fabrieken. De rookpluimen die uit de aarde omhoog spoten waren giftiger dan arseenpentoxide en het nog giftigere arseenzuur. Roet kwam als chemisch afval naar beneden gedwarreld, waar je ook keek. De aarde produceerde bovendien een stank van alle duivels! Onze aardbol was totaal geen pretje om op te wonen, dat begrijp je al, agressief als ze toen was. Betoverend mooi maar bedrieglijk en gevaarlijk. Al wat er wilde gaan

groeien of leven, verbrandde ver voor het de aarde bereikte.

Toch was het er niet helemaal levenloos. Tegelijk met het ontstaan van deze vloeibare aarde, ontstond er een tovergeest. Hoe dit is gebeurd, en vooral waarom dat gebeurde, dat weet niemand. De geest had geen lichaam zoals dat van ons, want dat zou alleen maar verbranden. Hij had geen armen en benen. Geen probleem want hij hoefde maar aan een andere plek te denken en hij was er al. Daarbij had hij toch tijd genoeg, hij had de eeuwigheid. Eeuwig leven, hoe lijkt je dat? De geest had er de minste moeite mee. Ook al was hij altijd alleen. Hij lag vaak duizenden jaren achtereen te slapen in de binnenkant van de aarde. Dan droomde hij over alles dat gebeurd was in zijn geestenbestaan en alles wat nog komen zou... Als hij niet sliep, en zich verveelde, veranderde hij zich wel eens in een vuurzee en dan knetterde hij er op los! Hij riep dan in een taal die niemand spreekt, maar die iedereen begrijpt: ‘Van MIJ is dit alles, waag het niet dichterbij te komen, sterren, planeten, zon en maan. Ik verbrand je alsof je stof bent! Hoop maar dat je nooit hier gekomen was, ik tover je om in vies stinkend as!’ Vlammen vlogen dan het heelal in, duizenden kilometers ver! Oogverblindend vuurwerk was het. En een oorverdovend geluid kwam er vanaf, een vulkaanuitbarsting is er werkelijk niets bij. Geloof maar dat de andere planeten van het zonnestelsel bang voor de aarde waren! De geest wist ook zeker dat de zon en de maan daarom zo braaf om hem heen bleven cirkelen (wij weten nu wel beter). Hij gebruikte het vuur om anderen af te schrikken, dat was slim van de geest. Wij gebruiken

nog steeds vuur. In Mala Kamienica bakt Gosia Zaprucka er naar oud recept de lekkerste broden mee! En kunstenaars gebruiken het vuur al sinds eeuwen om glas te blazen.

Het heelal was bang voor de tovergeest en dat stemde hem tevreden. Had hij handen gehad, dan zou hij er eens fijn in gewreven hebben. Als zijn driftgevoelens dan wat gesust waren, dan schoot de geest als een pijl weer naar zijn lievelingsplek, de binnenkant van de aarde. Hij was daar zo graag omdat het er zo heerlijk heet was en stil, donker, en duister. Als hij dan een klein jaar had overdacht hoe prachtig vernietigend hij toch eigenlijk was, viel hij voldaan in een diepe, diepe slaap. Onze tovergeest nu, hield veel van slapen. Dat had je al gemerkt. En wee je gebeente als iemand of iets hem daarin stoorde. Het gebeurde op een dag of nacht, dat de tovergeest in een van zijn vele dromen ronddwaalde. Het was een goede droom, over hoe de geest zoveel woede het heelal in stuurde, dat de zon ervan doofde. ‘Hier, pak aan zon! Voor altijd zul je om MIJN licht en MIJN warmte moeten bedelen, jahahahaha!’ brulde de geest in zijn slaap ‘NIETS zal er van je overblijven, niet je gedachtegoed of je naam, het zal zijn alsof je NOOIT OOIT hier geweest bent!’. Juist toen hij de zon met een bliksemschicht de genadeslag zou geven, klonk er op het aardoppervlak een enorme knal. De geest schrok wakker. WOEDEND was hij! Wel 60 seconden lang haalde de geest adem, om daarna een uur te bulderen van boosheid. Hij stooft naar de oppervlakte van de aarde. ‘Wie durft mij te storen in mijn welverdiende rust?’ Schreeuwde de geest terwijl hij de lucht in snelde. ‘Ik smeed het ijzer als

het nog HEET is dus iemand moet BOETEN voor de achterBAKSheid om mij uit mijn slaap te wekken jahahahaha!’ De zon zag wat er gebeurde maar scheen vrolijk als altijd. De geest die niet van vrolijkheid hield, werd daar natuurlijk driedubbel zo boos van. Ontelbare moeiteloos moordende klodders magma en kilometers vuur kwamen uit de aarde. Nog nooit eerder had de geest een dergelijke ravage aangericht. Maar hij zag niets of niemand die hem gestoord zou kunnen hebben. Hij werd er met de seconde woedender door en omdat hij zijn boosheid toch ergens op moest botvieren, ging zijn aandacht meteen uit naar de zon. In zijn droom had hij de zon ook aangekund, waarom in het echt dan niet?

‘ZON, ben jij zo slim dat jij mij
kunt vertellen wie mij
in mijn
rust gestoord heeft!?’

De zon begon hartelijk te lachen.

‘Hahaha,
LAAT me niet lachten!
Ben IK zo slim?
En of ik zo slim ben!
Ik ben vele malen slimmer dan jij, en ik weet alles!’

De geest hield er niet van om uitgedaagd te worden en gooide een paar ladingen brandend gesteente naar de zon. De zon begon nog harder te lachen. ‘Dacht je nu werkelijk dat je me met vuur kunt verslaan? Hahaha, ik

BEN het vuur, jij leeeelijke aardworm! Zie je nu wel hoe dom je bent?’ De geest stond spreekwoordelijk met de mond vol tanden. ‘Het was een draak die je uit je rotte slaap hield. Hij spuwde goud en zilver naar je, kijk maar, daar ligt het allemaal!’ Vervolgde de zon. ‘Ga maar weer terug naar de binnenkant van je magmamassa. Daar hebben de maan, de sterren en planeten en ik tenminste geen last van je getier’ De geest werd zo nog woedender dan hij al was. Hij was tenslotte beledigd door de zon, en de zon had nog gelijk ook. De zon wist veel. Dat moest wel komen doordat de zon nooit sliep. Die stond altijd vrolijk rond te schijnen en te bekijken wat er allemaal gebeurde rond haar heen.

De geest besloot dat hij nooit meer zo beet genomen wilde worden. Hij bleef voortaan zo lang mogelijk wakker om te leren van wat er om hem heen gebeurde. Jaren lang bleef de geest over het oppervlak van de aarde drijven. Hij liet zich meevoeren met het stromende magma en keek en keek en keek nog eens. Maar hoe lang hij ook keek, er gebeurde niks. De sterren bleven sterren, planeten cirkelde rond en de zon bleef de zon. Het vervelende was, dat de geest nogal een ongeduldige en gepassioneerde aard had. Niks veranderde, alles bleef zoals het was. Hij zag niet eens de draak, die al de ellende met de zon veroorzaakt had. Er gebeurde niets... Dit verveelde de geest enorm en bovendien begon hij zijn geliefde plek te missen. Ook was hij niet gewend zo lang wakker te blijven. ‘Laat dat leren maar zitten, ik heb de eeuwigheid’ dacht de geest. Hij zakte af naar het middelpunt van agressie, zijn middelpunt van de aarde. En daar viel hij wederom in een diepe slaap.

D e aarde koelde af

Er brak een periode aan waarin de tovergeest heel lang met rust gelaten werd. Hij sliep en sliep, dieper en sliep nog dieper. En als je slaapt, zonder gestoord te worden, ontgaat het je wat er allemaal om je heen gebeurt. Zo kon het gebeuren dat de geest niet in de gaten had, dat de aarde aan het afkoelen was. De magmastromen werden dikker. Ze gingen langzamer stromen. Het was alsof ze er genoeg van hadden om zo doelloos en rusteloos de aarde in en uit te klotsen. Ze veranderde de aarde van een vloeibare massa in een smeuijge bal met een harde korst eromheen. Er spoot geen gitzwarte rook meer uit de aarde en de lucht werd hemelblauw. Alles wat de geest kende, was veranderd.

Zolang hij sliep, was er niets aan de hand. Want zoals mensen zeggen: ‘wat niet weet, dat niet deert’, geldt dat ook voor tovergeesten. Maar oei oei, als de geest er achter zou komen dat zijn driftige aarde, vol passie, vuur en al wat woedend is, veranderd zou zijn in een stille kille plek, onbeweeglijk en koud...

Het bleef rustig op de aardkorst tot op de dag dat de geest genoeg geslapen had. Hij rekte zich eens goed uit. De lange, diepe slaap had hem goed gedaan. Het was een gek gevoel waarmee de geest wakker werd. Alsof er iets veranderd was... ‘Het zullen de dromen nog wel zijn die

in mijn gedachten rondspoken' dacht hij. 'Eerst maar eens een kijkje nemen daarboven'. Zo gedacht, zo gedaan en de geest zwom met vastberaden en krachtige slagen naar de oppervlakte. In het begin ging het soepeltjes, door het vloeibare gesteente. De smurrie kietelde zijn geestelijf wakker. Maar hoe verder hij kwam, hoe moeilijker het ging. Hij zwom en zwom maar ging steeds langzamer! En wat was dat? Hij kon op een moment helemaal niet verder! Het leek alsof de geest tegen een plafond aan zwom. Zoiets hard had hij in zijn bestaan nog niet eerder gevoeld. Hij voelde zijn vertrouwde woede weer opborrelen. Met steeds meer kracht en boosheid sloeg de geest zich door de stenen aardkorst heen. Na zeven dagen gewerkt te hebben, kwam hij bij de oppervlakte van de aarde uit. De geest maakte een gat in zijn plafond door een laatste stuk korst in de lucht te slingeren. Dit stuk stortte als drie stukken weer op de grond en ze zouden later de Duivelsteen, de Beversteen en de Uilensteen gaan heten. Hij klom op de rand van de korst en hij schrok zich wezenloos! Dit had de geest niet verwacht! Hij werd woedend en hij maakte nu een geluid waarvan onze trommelvliezen zouden scheuren en waarvan onze hoofden zich terug zouden willen trekken zoals schildpaddenhoofden dat kunnen doen. Het was het geluid van pure haat, van oorlog, van verslagenheid. Vijf jaar lang was hij woedend en had hij geen oog voor wat er eigenlijk allemaal ontstaan was.

Toen zijn de grootste boosheid wat gezakt was, keek de geest eens goed om zich heen. Hij zag overal stilte... Het was ook stil... Het was zó stil dat als hij een mens of een dier was, hij zijn eigen hart zou horen kloppen... Niets

bewoog... Hij zag alleen maar steen... Stenen bergen, stenen dalen. Rotsen, grote en kleine stenen en zand, witte en zwarte en bruine stenen. Gladde stenen en ruwe stenen. Sommigen moeten prachtig geglinsterd hebben in het zonlicht, maar fijne gevoelens kende de geest toen nog niet. De geest begon langzaam en voorzichtig te lopen. Hij voelde hoe heet de donkere stenen waren en hoe koel de licht gekleurde. Toen hij zo rondkeek, zag hij ook dat kleine stenen van rotsen af konden breken en dat ze dan naar beneden vallen. Hij volgde zo'n vallend steentje.

Kets,
pats,
pets
en
kletterrr.

Het bracht ook andere stenen aan het rollen. Alle stenen kwamen uiteindelijk als een grote berg op de grond te liggen. Dat vond hij een mooi gezicht. 'Hmmm, met deze stenen kan ik misschien wel iets maken' dacht de geest en hij begon met het bouwen van een verblijf, net onder de aardkorst. Hij verzamelde stenen en nam ze mee zijn onderwereld in. Natuurlijk niet te ver want dan zouden ze weer smelten. In het middelpunt was het namelijk nog steeds zo heet als ooit. De geest begon enthousiast en ijverig te bouwen. Maar een huis bouwen is een moeizaam werk dat geduld en precisie vraagt. Het ging de geest allemaal niet snel en mooi genoeg. 'WACHT eens, ik ben toch een TOVERgeest? Als ik de stenen nou eens betover? Dan moeten ze van mij allemaal zelf op de

goede plaats gaan liggen, of voor me werken, ja!’ En de geest had het nog niet gezegd of er begonnen armpjes en beentjes uit de stenen te groeien. Precies zoals de geest het in zijn gedachten had. Er verschenen twee zwarte puntjes op de voorkanten van de stenen. De puntjes groeiden tot de grootte van kniekers. Het waren ogen geworden. ‘Jullie zijn mijn aardmannetjes’ zei de geest. ‘Jullie zijn van mij en jullie doen wat ik je zeg. Zo niet, dan verander ik je in zand en dan wordt je door de wind uit elkaar geblazen, jahaha!’ De aardmannetjes wreven met hun kleine handjes in hun kraalootjes, rekten zich eens goed uit en gingen aan de slag. De aardmannetjes waren gehoorzame wezentjes die van aanpakken wisten. Ze maakten prachtige kamers van goud, bergkristal en zilver. Het werden stuk voor stuk balzalen. In Wieliczka is een van zijn zalen heel goed bewaard gebleven. Die zaal is helemaal van zoutkristallen gemaakt en fonkelt dat het een lieve lust is! De muren van de volgende kamers waren van graniet, de vloeren van amethyst en de plafonds van prachtig glimmende kwartsrozen. In de bergen van Sklarska Poreba komen deze edelstenen nog steeds aan de oppervlakte! Aan de zijanten van de grootste zaal stonden zestien basaltzuilen van de vloer tot het plafond. Ze waren zo hoog als flatgebouwen! In het midden van de zaal stond een enorme vuurkorf en het gesteente fonkelde dat het een lieve lust was. Ja, de geest had een fijne smaak en de aardmannetjes werkten naar hartelust. De geest hield er wel van om grappen en grollen uit te halen en daarom veranderde hij zichzelf bijvoorbeeld in een prachtige edelsteen. Als de aardmannetjes die steen dan wilden oppakken, maakte de geest zichzelf zo zwaar dat ze de steen niet van de grond

getild kregen. De goedaardige arbeiders begrepen hier dan helemaal niets van en dan vonden ze het vervelend om hun werk niet goed te doen. Dan proestte de geest het uit! ‘Nee, trouwe werktjes, ik ben het jahaha! Jullie zien het verschil tussen een steen en een geest niet eens? Wat zijn jullie voor d... Ga nu snel weer aan het werk voordat ik je uit mijn onderaardse gangen verban, ja!’ de aardmannetjes begrepen niks van deze uitpattingen en ze gingen vertwijfeld weer aan het werk. Na vijf jaar hard werken, bestond het verblijf van de geest uit 22 onderaardse verdiepingen. Iedere verdieping had ontelbaar kamers en lange gangen met kostbaar gesteente. Het waren deze gangen, die in de tijd van de mensen zouden zorgen voor rijkdom en geluk, maar ook voor ondergang en verderf. Het middelpunt van de aarde echter, moest blijven hoe het was. Het was immers het vertrouwde plekje van de geest en daar hoefde niets aan te veranderen.

‘Hmm, wat is een prachtig paleis zonder mooie entree? Nou, dat is een prachtig paleis zonder entree, en dat kan niet.’ De geest graaide 82 aardmannetjes bijeen. ‘Jullie maken voor mij een entree van boven de oppervlakte van de aarde naar mijn onderaards paleis. Het moet zo mooi en zo groot zijn dat ik zelfs niet kan begrijpen hoe jullie dat gemaakt hebben, ja! Een poort moet het worden, nee een poort met een weg vol goud, nee een dóólfhof van póórten en goud en...’ De geest moest nu even gaan zitten en uitblazen van alle opwinding. ‘Nou, je begrijpt het wel. Vort, aan de slag mannen!’ En de aardmannetjes hobbelden weg, 82 aardman sterk. Als mieren droegen ze wel honderd maal hun eigen gewicht aan goudblokken.

Allereerst
maakten
ze
een
wenteltrap
naar
boven.
De
trap
was
zó lang
en
draaide
zó
in
het
rond,

dat alle aardmannetjes duizelig werden bij het maken ervan. Na dagen hard werken, bereikten de mannetjes het plafond, dat wij beter kennen als de aardkorst. Aan de buitenkant van deze korst, op de plaats van het dorpje Kopaniec bouwden de mannetjes enorme muren van goudblokken. De muren waren tientallen kilometers lang en op sommige plekken wel tien meter hoog! Je zou nooit meer iets anders willen zien dan dat, als je dat ooit zou zien!

De geest vond het wel prima dat die mannetjes al het werk voor hem deden. Hij had nu een prachtig paleis van de mooiste stenen en een enorme entree. Hij was tevreden. En omdat de geest al ruim tien jaar niet meer geslapen had, snakte hij naar rust en het constante geluid

van stromend magma. Hij bedankte de aardmannetjes, die hem zo verdienstelijk waren geweest, hartelijk. Hij beloofde goed voor zijn nieuwe paleis te zorgen en de meeste aardmannetjes werden weer teruggetoverd in steen. ‘Ga heen, ga heen en wordt weer één met het steen!’ De aardmannetjes die overbleven, moesten de vele kamers van zijn verblijf oppoetsen en luisteren naar de bevelen die de geest af en toe in zijn slaap zou gaan geven. De geest trok zich terug in het middelpunt van de aarde. Hij was weer helemaal alleen. Hij rekte zich nog een keer goed uit. Wel zó goed, dat zijn armen en benen zich door de aardkorst naar buiten boorden. Vele aardbevingen waren hiervan het gevolg! Grote zware stenen denderden over elkaar heen! Op één plaats, vlak bij een oeroude linde vlak bij Chromiec, is zijn handafdruk nog te zien in een steen van wel vijftienduizend kilo zwaar. Toen de geest zijn armen en benen weer introk, is deze steen op het randje van een andere steen blijven hangen, ga er maar niet onder staan, misschien valt hij wel naar beneden! De geest echter, vond het goed en viel in een tevreden diepe slaap. Wat denk je, zou hij ook zijn gaan slapen als hij wist wat de mensen later met het kostbare gesteente van zijn paleis zouden doen?

E_n daar kwam het water

De geest sliep wederom wel duizenden jaren en droomde duizend dromen. En terwijl hij sliep, zo vast als een rots, veranderde er van alles op de aardkorst. Zonder dat iemand de geest om toestemming had gevraagd, was er een atmosfeer gevormd. In die atmosfeer waaiden wolken rond en er kwam niet zelden water uit de lucht gevallen. Dat water kwam op de grond terecht en vormde waterplassen, stroompjes en rivieren. In de dalen van het landschap waren meren en zeeën ontstaan. Door het water waren planten gaan groeien. Ze stonden met hun wortels in de bodem die hen voedsel gaf. Kleine planten en grote, in de mooiste kleuren van de regenboog. En in de lelijkste, die nog steeds heel mooi waren. Dieren waren er even later ook. In de meren zwommen karpers en zwanen, tussen de bomen wroetten wilde zwijnen en in de bossen bromden bruine beren. De bossen gaven schaduw aan de dieren. Er kroop van alles over en in de grond. Mieren liepen in keurige rijtjes af en aan met takjes en blaadjes om er een huis van te bouwen. Vlinders fladderden altijd even vrolijk in het rond en ook vogels waren er. De dieren aten van de planten of joegen op elkaar. De stenen, het water, de planten en de dieren werkten prima samen om het paradijs dat zo ontstaan was in stand te houden. De wereld leek toen al veel op hoe ze er nu uit ziet. Uiteindelijk kwam ook de mens op de

aarde. De mensen hadden huisjes gebouwd met daar omheen stukjes weiland waarin ze vee hielden. Je zult wel begrijpen dat dit een heel verschil is met hoe de berggeest de aarde voor het laatst gezien had. Het was toen nog een kille stenen vlakte met geen enkel teken van echt leven. Hoe zou de geest reageren, als hij zou zien wat er allemaal veranderd was? We zien het zo.

In een klein dorpje aan de voet van het Reuzengebergte en Isergebergte, woonde de machtige koning van het Piastenrijk, in het oude Silezië. Hij woonde in een burcht met vele ondergrondse gangen en prachtige torens. Deze burcht staat er nu nog, je moest eens gaan kijken, het is de moeite waard! Ook al ziet het er nu wat vervallen en donkertjes uit. De burcht heette Stara Kamienica, nu de naam van het dorp. Deze koning van de Piasten had drie dochters: Emma, Ewa en Aga. Het waren drie mooie prinsessen en iedere dag prees de koning zichzelf gelukkig met zijn gezin. De drie wisten van aanpakken en werkten allemaal hard met het huishouden mee. Ze waren vooral goed in het kleuren van koeienhuid in het riviertje de Kamienica dat langs het kasteel stroomde. Het gekleurde leer gebruikten ze om schoenen en warme kleren van te maken. Al het leer dat overbleef, gaven ze aan de arme mensen in de dorpen. En eerlijke kinderen hadden de koning en de koningin. Want zij hadden hun dochters geleerd om hun rijkdom te delen en sober te leven, ook al waren ze prinsessen.

De jongste van de dochters, Aga, hield zielsveel van de natuur. Ze vond niets spannender dan door de dichte bossen van het Reuzengebergte te dwalen. Ze kon dan

uren in een boom zitten om stilletjes te bekijken welke dieren er allemaal tevoorschijn kwamen. Ze praatte dan ook met de dieren en het leek wel alsof ze haar konden verstaan. Ze waren helemaal niet bang voor de jonge prinses. Omdat ze altijd zo geduldig naar de dieren keek, wist ze ook precies welke planten de dieren aten als ze ziek waren. En welke planten nooit gegeten werden en daarom wel giftig moesten zijn. De dieren leefden al veel langer in de natuur dan de mensen en daarom wisten ze precies welke werking iedere plant had. Aga had heel veel van de dieren geleerd. De liefde voor de natuur was haar doorgegeven door haar vader. Maar omdat die het zo druk had met het besturen van het Piastenrijk, had die geen tijd meer over om in de bossen te wandelen en naar de dieren te luisteren.

Op een lentedag vroeg Aga zich af of er al jong grut te vinden was. Ze besloot de bossen in te gaan. Het was prachtig weer, de vogels vlogen hoog in de lucht en maakten knappe kunsten. Ze liep zojuist de lange kasteellaan uit toen er pijlsnel een slechtvalk uit de lucht naar haar toe dook. ‘Ga terug, ga terug meisje! Slecht weer is op komst! Het zal gaan onweten zo hard, dat heb je in je lieve leven niet meegemaakt!’ Kraste de slechtvalk. ‘Weet je dat zeker, beste valk?’ Vroeg Aga. ‘Heb ik het ooit mis gehad als het om het weer ging? Nee, geloof me maar. Je moet terug. Morgen zal het beter zijn.’ En in een flits was de valk weg. Aga riep nog ‘Bedankt!’ Maar de valk hoorde het niet. Aga draaide zich meteen om want de slechtvalk had altijd gelijk als het om het weer ging. Ze liep naar het kasteel en riep gauw de andere prinsessen, haar vader en moeder en de

knappe Rabitor, haar verloofde, naar binnen. Omdat dezen wel wisten dat Aga altijd gelijk had als het om het weer ging, volgden ze snel. Nauwelijks waren ze onder de pannen of de lucht veranderde van een helder blauwe kleur in een walgelijke soort groen grijs. En meteen volgde een donderslag bij een daarnet nog heldere hemel. De valk had niet gelogen toen hij zei dat het een zware donderbui zou worden! De wolken maakten een geluid alsof de aarde in tweeën spleet. Lichtflitsen schoten naar de aarde en ze lieten niets heel dat ze op hun weg tegenkwamen. De dikste eiken veranderden in miljoenen splinters als ze geraakt werden. De grond trilde er helemaal van. Regen gutste naar beneden. Aga dacht dat het kasteel het zou begeven en samen met de rest van het gezin kropen ze weg in de diepste kelders. Daar wachtten ze in spanning tot het onweer voorbij was.

De volgende ochtend was het weer rustig geworden. De koning ging naar buiten om te kijken wat de schade aan het kasteel was. Tot zijn grote verbazing, lagen alle pannen nog op het dak en was er aan het kasteel niets kapot. Het enige overblijfsel van het onweer was wat stormhout. De koning bekeek altijd alles van de zonnige kant, zo ook deze keer. ‘Dat is mooi!’ Dacht de koning. ‘Dat kan ik aan de armen geven. Zo hebben ze vast wat brandhout voor de koudere dagen en nachten’. Ja, 't was een slimme vogel. Aga dacht ondertussen alleen maar aan de arme dieren die wel erg geschrokken moesten zijn van de enorm zware storm. Ze zag een zwaluw vliegen en dacht: ‘Vliegt de zwaluw hoog, dan blijft het weer mooi en droog’. Ze pakte haar biezen en ging op pad.

En de dieren waren niet de enigen die het onweer hadden opgemerkt. Diep onder de aardkorst leefde nog steeds de tovergeest. Hij had al lang geslapen en in zijn slaap liet hij de aardmannetjes het vuur zo nu en dan wat oplaaien. Zo kreeg hij het weer lekker warm. Maar de geest was wakker gemaakt door de harde knallen en het trillen van het onweer. Zijn gezicht stond er niet vrolijk bij deze ochtend. Hij was natuurlijk nieuwsgierig geworden wat de oorzaak van die herrie geweest was. ‘Misschien kom ik weer voor een verrassing te staan, net als de vorige keer toen ik in mijn slaap gestoord werd, of word ik misschien aangevallen?! Ik zal de brutale vlegels een lesje leren.’ Gromde hij. Maar zijn ontevreden gezicht trok weer wat bij toen hij dacht aan de koddige aardmannetjes die hij had gemaakt en vastberaden stapte hij de wenteltrap op, op weg naar de buitenlucht.

Hij kroop door een spleet in de rotsen naar buiten en hij kon zijn ogen niet geloven, als hij ze zou hebben gehad, want zulke kleuren had hij nog nooit gezien! Hij moest zich eens goed knijpen om te zien of hij nu wakker was of droomde. Hij zag gras, rook bloemen en de frisse geur van dennenbomen. Hij vond het wel prachtig allemaal en de planten stemden hem direct milder. De geest ging op pad om al dit wonderlijks te bekijken. Hij liep op een meer af. Maar het water van het meer was zo helder dat hij het niet zag en er in viel! De geest werd helemaal nat, dat had hij nog nooit meegemaakt! ‘Wat is dit nou weer, dat spul dat je niet vast kunt pakken, dat overal heen gaat en koud is?’ Hij snapte er niks van, dat dit spul en de planten in de plaats gekomen waren van de stenen die hij bij zijn laatste bezoek aan het aardoppervlak achterliet.

Plots hoorde de geest een mensenstem. Een lied werd gezongen. De woorden kwamen niet via zijn geestenoren zijn geestenhersenen binnen, nee, de klanken spraken rechtstreeks met zijn gevoel. De tonen van de muziek bepaalden zijn stemming, de geest werd meegesleurd in de melodie en het ritme. En hij merkte op dat de klanken van het lied een lust voor zijn oren waren net zoals de tinten van blauw geel en rood voor zijn ogen. De geest werd vertederd en kreeg een onverklaarbaar gevoel van binnen en de tijd leek even stil te staan. Maar de stem kwam dichterbij en de geest dook snel achter een grote steen aan de waterkant om te bekijken wat er zou gaan komen.

Aga was dit keer wel heel diep het bos in gegaan. Ze kwam bij een meertje aan met heerlijk helder water en besloot zich wat op te frissen. Ze schopte haar schoentjes uit en liep door het gras op het water toe. Onder het gras zat een addertje maar dat zag ze net op tijd en ze liep er netjes omheen. ‘Daar moet je niet op gaan staan, ik kijk wel uit!’ Dacht Aga. Ze zag nu een grote steen aan de waterkant. ‘Daar spring ik vanaf’ dacht ze, en ze klom er bovenop. Juist toen ze haar japonnetje uit wilde trekken, hoorde ze gekuch achter haar.

‘Goedemorgen meisje!’ Aga keek verschrikt achterom en wat ze zag beviel haar wel. Het moest de knapste prins allertijden zijn. Hij was nog knapper dan haar Rabitor! Stiekem was het de geest die zich snel omgetoverd had, maar dat hadden jullie misschien al in de gaten. De geest sprak ook meteen de taal van prinses. De prins had prachtig lang rood haar en een puike baard bovendien.

Onder al dat haar stak een sympathieke kop met twee schitterende ogen. Ook het lijf mocht er wezen, vond Aga. De prins had iets buitenaards, maar dat vond ze wel spannend. In een oogopslag had ze hem helemaal in zich opgenomen, zonder dat de geest het in de gaten had. ‘Goedemorgen edele heer.’ Sprak Aga vriendelijk. ‘Ik ben in het bos om te kijken wat de stormschade is. Maar het valt allemaal reuze mee gelukkig. De planten en de dieren zijn er alweer helemaal bovenop!’ De geest was stomverbaasd het mooie meisje te zien. Ze had hem een raar gevoel in zijn prinsenuik bezorgd. Een prettig gevoel. Hij was meteen helemaal weg van haar en was er zeker van dat hij haar altijd bij zich wilde hebben. ‘Juist ja.’ zei de geest. ‘Die planten en dieren waar je het over hebt, ken ik helemaal niet. Ik ben namelijk niet van hier.’ ‘Vraag me alles over ze, ik weet de antwoorden!’ zei Aga. De geest moest dit nu subtiel aanpakken. Als het meisje zou merken dat de Prins een geest was, zou het wel eens snel afgelopen kunnen zijn met enthousiasme waarmee ze wilde vertellen. ‘Nou, dit stukje grond bijvoorbeeld. Daar groeit niets. En daar staan de mooiste bloemen! Hoe kan dat?’

‘Dat weet ik wel! Een oude wijze en helende taxus van wel zevenhonderd jaren oud heeft me hier alles van verteld! En die taxus heeft het gehoord van het water dat door hem heen stroomt. O, vergeeft u me, edele heer, ik ben me in het geheel vergeten voor te stellen! Mijn naam is Aga, ik ben de jongste prinses van het Piastenrijk.’ En ze gaf de geest een stevige maar toch sierlijke handdruk. Het meisje praatte snel en veel, de geest was er beduusd van! ‘Juist ja.’ zei de geest. ‘Mijn naam (en hij bedacht

snel een naam) is Schles. Ik ben prins van een land hier ver vandaan, waar alleen steen en zand is. Maar vertel nu je verhaal over de planten en de dieren.’ De geest, die nu voortaan Schles heet, werd een beetje ongeduldig. ‘Goed dan. Heel lang geleden,’ begon Aga alsof ze een sprookje ging vertellen, ‘woonden er nog geen mensen op de aarde. Dat kun je jezelf misschien niet voorstellen maar het is echt zo. (‘En of ik me dat voor kan stellen’, dacht de geest, maar hij liet Aga praten.) De dieren waren er ook nog niet. Dat kwam doordat er nog geen planten waren waarvan ze konden eten. Het was een wereld zonder water en dus zonder leven. Tot het op een dag begon te regenen. Het regende uren, dagen, weken, ja wel jaren! Het regende zo veel dat er beekjes ontstonden. Het water dat toen viel, was zo zoet als honing en reuze gezond. Anders dan de zure regen die in de steden van nu naar beneden komt. De beekjes kwamen samen in grote kolkende waterstromen en stroomden verder naar de laagste punten van het aardoppervlak. Daar vormde het water diepe meren en zeeën en oceanen. Niet alleen op de grond ligt water, ook in de grond zit het. Zo kunnen de planten nu drinken. Maar over de planten vertel ik je straks. Toen het zo heel lang regende, kwam het water soms in druppeltjes naar beneden *

gevallen

maar soms ook als ijskristallen.

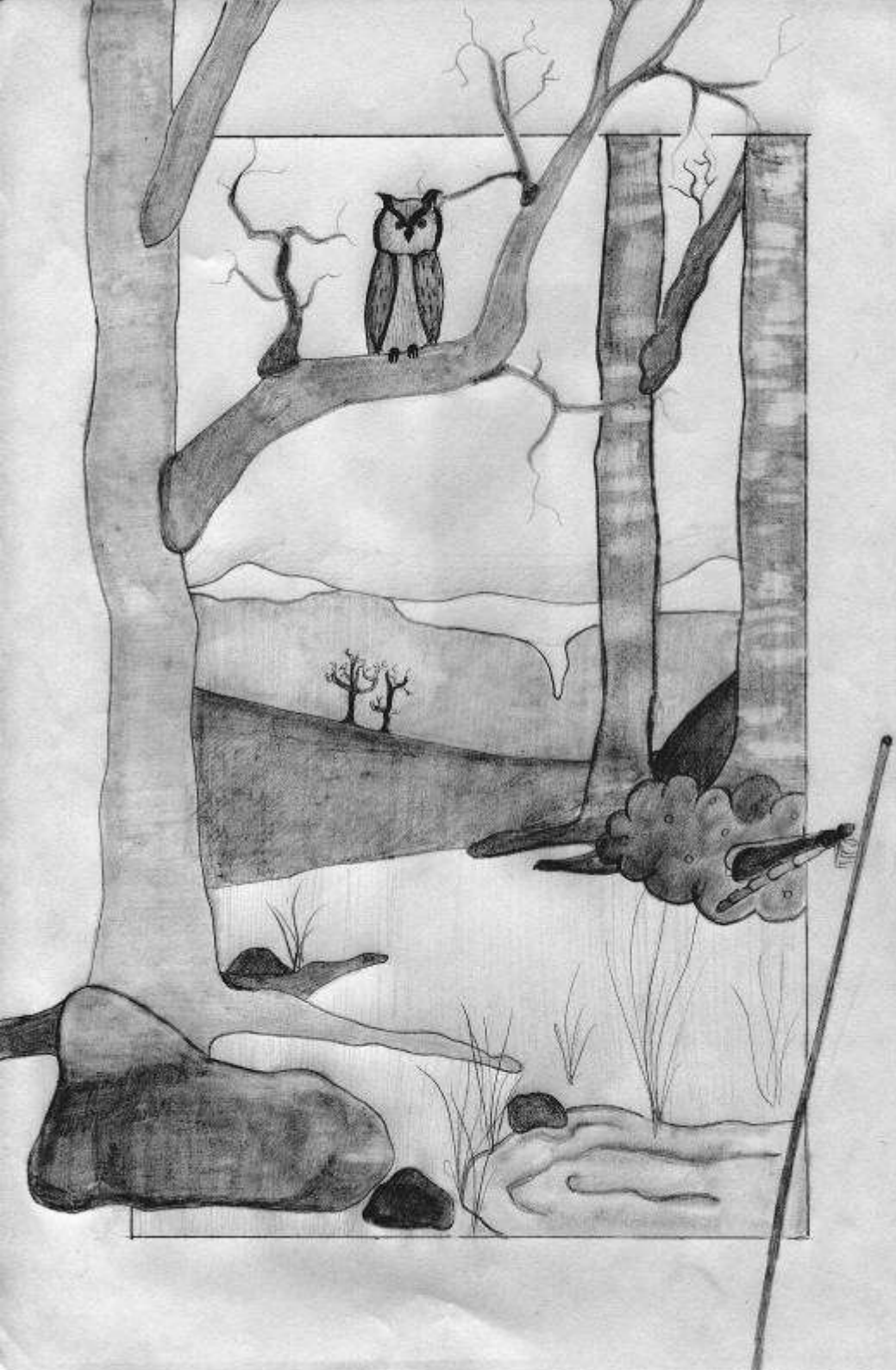
Hoog op de bergen ligt een dik pak sneeuw en ijs, dat is ook water maar dan heel koud.’ Schles luisterde aandachtig en hij had al net zoveel oor voor het

wonderlijke verhaal dat Aga hier vertelde als oog voor haar schoonheid. ‘Maar water kan ook heel warm zijn. Ik ga wel eens zwemmen in de warmwaterbronnen hier in de buurt. Men zegt’ en Aga kwam wat dichterbij en ging fluisterend verder ‘Men zegt dat er onder de aardbodem een driftige geest leeft, die het vuur in de aarde brandend houdt. En daarom zijn de warmwaterbronnen warm, zie je wel?’ ‘Van wie heb je die wijsheid? Wie vertelde je dat er een dergelijke geest bestaat?’ Vroeg Schles fel. ‘Dat waren de bomen, die hebben het van het grondwater en het grondwater heeft het van de stenen. En het lijkt me eerlijk gezegd wel heel spannend om die geest eens te mogen leren kennen! Maar... we hadden het over het water...’ En Aga keek dromend naar het meertje waar Schles juist in gevallen was. Ze voelde zich een beetje raar vanbinnen en bleef er even stil van. Ze liep naar een riviertje dat kabbelend in het meertje stroomde. ‘Het water is subtiel, zoals je ziet.’ Vervolgde ze. ‘Het gaat in een vloeiende beweging om alles heen. De stugge stenen voorbij, de zware takken voorbij. En even later stroomt het weer samen. Onderweg neemt het water van alles mee. Als het langzaam stroomt, kan het alleen lichte zandkorreltjes meenemen en wat zaadjes van de planten. Stroomt het water snel, dan neemt het grote stenen mee, en hele boomstammen! En als het water bevroren is, kan het zelfs huizen meenemen, echt waar. En je kunt het drinken kijk maar!’ Schles was inmiddels ook bij het beekje komen staan. Hij sprak stiekem een toverspreuk uit: *‘Zonder trillen, zonder beven, verander geruisloos in de bron van het eeuwige leven...’*. ‘Wat zeg je?’ Vroeg Aga. Schles keek haar vragend aan. ‘Hmmm, dan heb ik het me ingebeeld.’ Schles vond dat Aga wel op het water

leek. De manier waarop het water stroomde, leek op de lijnen van haar lichaam. Golvend en gestroomlijnd. ‘Het water kan dus dingen vervoeren?’ Vroeg Schles. ‘En klopt het werkelijk dat er water in de bomen stroomt en dat bomen in water stromen? En dat water vloeibaar en hard kan zijn? Wat een wonderenwereld!’ ‘Zo is het echt, geloof het maar. Hebt u nog even de tijd, edele heer? Dan kan ik het u laten zien! Ik vind het reuzengezellig met u en ik vertel graag over de natuur!’ ‘Ik heb de eeuwigheid’, zei Schles en hij wist wel dat Aga dat als een grapje op zou pakken. Ze liepen nu samen naar de ‘Sniezka’, de top van het Reuzengebergte die helemaal met sneeuw bedekt is. Het was een lange wandeling naar deze Sniezka. Zonder moeite echter, liepen ze samen naar de 1602 meter hoge bergtop. Omdat Aga het zo naar haar zin had met de tovergeest, want dat was Schles nog steeds, had ze niet in de gaten dat de tijd zo snel voorbij ging. Toen ze van het water gedronken had, had ze niet in de gaten gehad dat Schles een toverspreuk uitsprak. Hij had het water omgetoverd tot de bron van het eeuwige leven. Wie van de bron drinken zou, zou eeuwig blijven leven! Ook daardoor had ze geen idee van tijd of ruimte. Uren, dagen en weken liepen Schles en Aga samen rond in de bossen en over de bergen. Aga vertelde Schles alles wat ze wist over het water. Over hoe het er was gekomen, wat het allemaal kon en ook wat je er zelf mee kunt doen. Ze leerde Schles zwemmen. Door van de stenen dammetjes te maken leerde ze hem ze hem hoe je het water kunt laten stromen hoe je zelf maar wilt. Het was een heerlijke tijd. Schles werd alsmaar verliefder op Aga, en Aga zag de vreemde jonge prins ook wel zitten! Ze vond het geweldig om hem alles te leren.

Op een dag besloot Schles zijn onderaards verblijf te tonen. ‘We hebben nu veel gepraat, maar er is iets belangrijks, wat ik nog niet verteld heb.’ Aga keek Schles niet begrijpend aan. Ik zal het je laten zien. Schles keek naar de grond en tot Aga’s grote verbazing begon deze open te breken. Er ontstond een enorm gat op de plek waar net nog gewoon bos was. Het was de ingang van het verblijf van Schles. Aga begreep meteen dat ze al die tijd te maken had gehad met de geest waar het grondwater en de eik van gesproken hadden. Ze vond het reuze spannend en was heel benieuwd hoe zijn onderaards rijk eruit zou zien. Een schurend geluid was nu te horen. Een wenteltrap van goud en bergkristal kwam als een kurkentrekker naar het aardoppervlak gedraaid. ‘Na u, lieve prinses.’ Zei Schles hoffelijk. En Aga snelde vol ongeduld te trap af. En Schles erachter aan. Het was een enorm lange trap en het leek wel een dag te duren tot ze helemaal beneden waren. Aga praatte ondertussen met de torretjes van onder de grond, met de mollen en met de regenwormen. Ze zong prachtige liedjes over vogels en andere dieren. ‘Heb je me nu alles geleerd over het water? Dan moet je me leren over de planten en de dieren.’ De planten en de dieren hebben hun leven aan het water te danken. Pas toen het begon te regenen op de aarde, konden er planten groeien. Planten hebben water nodig om te groeien en voedsel uit de grond, wist je dat niet? En de dieren eten de planten op. Helemaal duizelig kwam Aga bij het einde van de wenteltrap. ‘Ik wil je nog van alles leren mijn beste Schles, maar eerst een dutje hoor, ik ben het niet gewend om zo lang wakker te zijn!’ ‘Juist ja’, zei Schles. En hij toverde weldra een prachtig

zilveren hemelbed met helderblauwe dekens, zo zacht als het karakter van Aga zelf. Toen Aga het bed in gekropen was en heerlijk lag, moest ze heel even denken aan haar ouders en haar zussen die ze vandaag niet meer gezien had. Ze had niet in de gaten dat er eigenlijk al weken voorbij waren gegaan en dat er op het aardoppervlak met man en macht naar haar gezocht werd. Ze zou morgen even naar huis gaan om te zeggen dat alles goed met haar was. Ze sliep een heerlijke nacht en Schles waakte over haar. Hij verloor haar geen moment uit het oog en werd bij iedere ademhaling nog meer vertederd door de prinses. Prinses Aga, die hem zoveel verteld had over het water en er zelf zoveel op leek. ‘Morgen vertelt ze me over de planten en de dieren...’ Dacht Schles.

P lanten en dieren.

Aga sliep wel drie nachten en twee dagen. Toen ze wakker werd, rammelde ze natuurlijk van de honger. ‘Heb je misschien iets te eten voor me? Ik heb het idee als of ik in geen dagen gegeten heb!’ Schles gaf een grote dikke steen en zei: ‘Tover ervan wat je wilt en het zal voor jou zijn. Je hoeft de steen maar aan te raken en hij verandert in de lekkerste gerechten’ Zo zou iedereen wel wakker willen worden en opgewekt begon Aga te toveren. Ze raakte de steen aan en wenste een groot zwaar brood en een paar plakken geitenkaas. Om te drinken wilde Aga een beker vette melk. En wat tamme kastanjes om te snoepen. Ze had nog nooit zo lekker gegeten. Maar ze toverde niet meer dan nodig was. Want hoe rijk ze ook was, ze leefde sober en al wat ze kon missen, gaf ze aan de armen. ‘Vanavond wil ik voor je koken.’ Zei Aga. ‘Ik neem je mee de bossen in en laat je zien welke planten te eten zijn en welke giftig zijn.’ Na Aga’s toverontbijt gingen de twee op pad. ‘Om het verhaal goed te vertellen, moet ik bij het begin beginnen. Ik heb er gisteren al wat over verteld, over dat de planten pas konden groeien toen er water in de bodem kwam. Maar dat is niet het enige wat nodig is voor de planten. De planten hebben warmte en zonlicht nodig. Zonder licht van de zon worden planten nooit groter dan een speldenknopje.’ Schles moest meteen denken aan zijn eigen ervaring met de zon.

‘Die koperen ploert is dus nog niet de beroerdste.’ Dacht hij. Toen de aarde nog helemaal kaal was, en er water op kwam, begonnen de eerste plantjes uit de bodem te groeien. Het waren nog maar kleine plantjes, die je met het blote oog nauwelijks kunt zien. Het zijn algen, mossen en schimmels. Net als deze!’ en ze liet Schles een paddestoel zien ‘Maar dan veel kleiner natuurlijk’. Schles vond dit helemaal niet zo natuurlijk maar hij liet haar praten. Er groeiden steeds meer plantjes en ze werden steeds groter bovendien. Eerst stond het vol met verschillende grassoorten, er groeiden langzaam aan ook struiken en kleine boompjes. Pas later kwamen de echte grote bomen. Maar niet overal groeiden dezelfde planten hoor! Hoog in de bergen is het koud en niet alle planten kunnen daar tegen. En laag in de dalen van mijn vaders rijk is het heel vochtig. De planten die daar staan, hebben worteltjes die niet verrotten bij veel vocht. Andere planten zouden het daar niet lang uithouden. Maar niet alleen op het land groeien planten. Ook in de zeeën en in de meren groeien ze.’ Schles vond het een mooie geschiedenis die Aga uit de doeken deed. Wonderlijk hoe het allemaal was gebeurd, terwijl Schles zelf lag te slapen in zijn middelpunt van de aarde. Water en aarde en zon zorgde voor het ontstaan van planten. Maar waar dienden die planten dan voor? ‘Neem nou dit plantje’ Zei Schles en hij plukte een zeldzame tracheeplant. Wat heeft d...’ ‘Nee niet doen! Het is een zeldzame soort, daar moet je heel voorzichtig mee omgaan! O nee, dat ik dat niet eerder heb verteld, wat stom van me!’ Schles stak de afgeplukte stengel opnieuw in de grond en kalmeerde de prinses. ‘Rustig maar, de plant mankeert niets, kijk maar. *Wortels groei, en wel meteen! Baan andermaal je weg*

tussen het water en het steen!' Aga zag dat de plant opnieuw worteltjes had gekregen. 'En toch moet je ermee uitkijken want met tovenarij kun je niet alles oplossen.' Zei Aga nog een beetje geschrokken. Ze vervolgde haar verhaal. 'Sommige planten hebben een speciale werking. Als je ziek bent, en je de planten eet, dan word je weer beter. Dat weet niet iedereen maar ik heb het geleerd van de dieren.

Natuurlijk
zijn de planten ook gewoon
heel mooi om naar te kijken en geuren
ze heerlijk. Mensen hebben vaak
planten in huis om
ze te
zien
en
aan ze
te ruiken.

Kijk maar
eens,
wat
een
mooie
planten
hier
staan.

Deze prachtige roze plant heet de Turkse Lelie. En deze linde van wel driehonderdvijftig jaar oud, dat is de boom van de liefde. De taxus geneest tumoren. En ze zeggen dat heksen bezems maken van berkentakjes. En dit hier is een anemonesoort, mooi hè, dat oranje en wit?' Er

stonden wel duizend soorten bloemen en bomen. Als Schles niet stil was blijven staan bij een bosbessenplant, was ze waarschijnlijk nog steeds aan het vertellen geweest. ‘Ha, dat zijn bosbessen.’ Aga plukte een handjevol bosbessen en gaf ze aan Schles. ‘Proef eens! Ze zijn heerlijk rond deze tijd van het jaar.’ ‘Moet je ze opeten? Jeetje, ik heb nog nooit wat gegeten! Nou, laat maar proeven dan’. En Schles at de bessen op. Hij vond ze heerlijk en hij wilde meteen meer bessen hebben. ‘Hoho, rustig aan, je mag ze niet allemaal opeten hoor, er zitten zaadjes in en als je die allemaal opeet dan komen er volgend jaar geen bosbessen meer! En daarbij is het helemaal niet goed voor je maag, je krijgt krampen als je teveel bessen eet. Je mag wel wat wegnemen uit de natuur maar nooit zoveel dat de natuur er kapot van gaat!’ Nou zag Schles een bes door de lucht vliegen. Wel een gekke bes, eentje met heel kleine haartjes op zijn rug. En met vleugeltjes en ogen. ‘Wat is dat voor een bes? ‘Hahaha!’ Aga moes luid lachen. Dat is helemaal geen bes! Heb je dan nog nooit een gewone paardenvlieg gezien?’ ‘Een paardenvlieg? Nee, waar ik woon, zijn geen paardenvliegen. Daar zijn alleen stenen en af en toe ben ik er ook.’ ‘Dan ken je dus ook geen dieren hè! Je hebt nog geen enkele hond gezien, geen vogeltje en geen insecten? Ik zal het je leren. Vogels en insecten vliegen door de lucht. Vissen zwemmen in het water, net als jij die ene dag. Er kronkelen en krioelen kleine beestjes in en op de grond. Er zijn grote dieren en kleine dieren. Beren zijn heel groot en vlooiën zijn heel klein. Die fijn geurende en kleurende planten waar ik je net van vertelde, dienen als voedsel voor de dieren. De beren eten bessen en grassen, de vogels eten zaadjes en het wilde

zwijn eet eigenlijk alles wat hij tegen komt. Insecten eten van de honing van de bloemen. De planten geven de dieren ook onderdak. Zo maken de vogels nestjes in de bomen. Maar de planten zorgen niet alleen voor de dieren, de dieren helpen de planten ook. Regenwormen bijvoorbeeld, zorgen ervoor dat de grond lekker luchtig blijft. Doordat bijen van de ene bloem naar de andere bloem vliegen, nemen ze stuifmeel mee en daarmee worden andere bloemen bevrucht. Het water helpt de planten en de dieren trouwens ook. Planten en dieren drinken water. En sommige dieren, zoals deze pad hier, leggen hun eitjes in het water.’ Schles keek naar de pad. ‘Wat een lelijk ding. Een kikkerachtig beest met korte achterpootjes, een met wratten overdekt lichaam, dat kan toch niet de bedoeling zijn geweest. Issie ziek?’ ‘Nee Schles, er is niks mis met het dier, hij hoort er zo uit te zien. Je vindt hem misschien lelijk, maar ware schoonheid zit van binnen! Hhhhh mannen! Er zijn nog veel meer voorbeelden van dieren die planten helpen en andersom en wat het water ermee doet maar die kan ik je onmogelijk allemaal vertellen. En het leukste is ook dat je iets leert door zelf dingen te ervaren. Dus nu zoek je het zelf maar even uit. Kijk en leer!’ Aga leek wel een schooljuf en Schles vond het prachtig. Schles deed wat hem opgedragen werd en zocht een dier om van te leren. Daar kwam juist een wild zwijn toegelopen. Het zwijn wroette met zijn neus in de grond en Schles zag dat hij een grote dikke pier opvrat. ‘Wat doet ie nu? Hij eet een ander dier op!’ ‘Ja, zo gaat dat in de natuur, nu is de pier het haasje. Vaak hebben dieren allerlei vijanden die op ze jagen en jagen ze zelf op andere dieren. Dat is heel normaal. Ik geef een voorbeeld. Als er heel veel wolven

zijn, moeten ze met zijn allen het eten delen dat er is. Meestal eten ze konijntjes. Omdat dan niet iedere wolf genoeg te eten krijgt, sterven er. Als er minder wolven komen, hebben de konijntjes weer minder vijanden. Die groeien dan in aantal. En dan is er weer teveel voedsel voor de wolven. Die kunnen dan weer meer jongen voeren en minder wolven gaan dood. En ga zo maar verder. Het balanceert allemaal rond het evenwicht met elkaar. Het water, de planten en de dieren leven samen op de bodem en alles regelt zichzelf. Tenzij er ingegrepen wordt. Als de mensen bijvoorbeeld alle bomen zouden kappen, dan zouden de dieren geen onderdak en geen eten meer hebben. Dat mag nooit gebeuren!’

Schles leerde veel van Aga, maar nog meer leerde hij door zelf te kijken naar de planten en de dieren. Hij leerde hoe de dieren reageerden op het veranderende weer. Hij leerde hoe ze met elkaar praatten. Van Aga leerde hij de meeste kruiden bij naam en hij wist al snel welke giftig waren en welke juist eetbaar en lekker. Het zelfde gold voor de paddestoelen. ‘Wat een prachtig wonderenparadijs, met al deze planten en dieren. Als ik straks weer in mijn onderaardse verblijf ben, wil ik zelf ook een dergelijke tuin.’ Dacht Schles. En meteen vroeg hij Aga weer mee te gaan naar zijn prachtige onderwereld. ‘Ga je mee, naar mijn gouden gangen met de zilveren zuilen en de kristallen kamers? Dan maak ik een tovertuin voor je, zodat je nooit meer weg zult gaan. Zodat ik je altijd bij me kan houden!’

Vanaf de dag dat Aga vertrokken was van het kasteel, was nu een jaar verstreken. en haar ouders waren nog

steeds niet gestopt met zoeken. Ze letten op alle tekens die konden lijden naar haar verblijfplaats. De koning vroeg de vogels waar ze was, maar ze hadden haar nergens gezien. Ook de oude wijze eik, waar Aga zo graag onder zat te zingen, wist van niets. Aga zelf had nu ook heimwee. ‘Ik wil eigenlijk naar huis.’ Zei ze verlegen. ‘Eventjes maar, om te kijken hoe het staat met mijn ouders en mijn lieve zussen.’ Aga keek er beteuterd bij. ‘Eerst gaan we naar beneden. Dan zal ik kijken wat ik voor je kan doen. Maar maak je geen zorgen, alles komt in orde!’ Schles vertrouwde het niet helemaal. Waarom zou ze weg willen van dit prachtige paradijs? Straks komt ze niet meer terug! Ik verzin snel een list...’

O ntmoeting met de mens

Schles begon in zijn onderwereld meteen een tovertuin te toveren. Dat deed hij tussen het doolhof van gouden muren dat de aardmannetjes als toegang tot zijn onderaards paleis hadden gemaakt. Hij toverde een prachtig rozenprieel tevoorschijn dat uitzag op een grote vijver vol met bloemen en watervogels, en met een fontein die muziek maakte. Hij keek af en toe naar Aga, of ze al wat vrolijker werd maar ze kon alleen nog maar denken aan haar familie en de bekende dieren rond het kasteel. Nu toverde Schles een enorme eik met een schommel erin. Die ging zo hoog dat Aga met haar tenen bijna de hemel zou kunnen raken. Hij toverde ook een groentetuintje waar de beste en grootste vruchten vandaan kwamen. Maar wat hij ook toverde, Aga bleef stil en treurig. Een treurwilg naast Aga zou opgewekt lijken en 'lachwilg' moeten heten. 'Daar moet verandering in komen' Dacht Schles. Hij nam op een dag een grote korf en ging naar het veld waar rapen groeiden. Hij trok er twee uit de grond en legde ze in de korf. Toen sneed hij van een toverstruik een toverstokje af en bracht alles naar Aga, die met een verdrietig gezichtje met drie gouden appels aan het spelen was. 'zie hier, lieve Aga' Sprak hij vriendelijk. 'een kind van de wereld moet niet alleen zijn. Ik kom je gezelschap brengen. In deze korf zit alles wat je wenst. Je hoeft de rapen maar met je toverstafje aan te

raken en te zeggen wat je hebben wilt. Je wens zal dan meteen worden vervuld.’ En de geest liep weg. Zou het echt waar zijn, wat Schles vertelde? Ze boog zich over de korf en bekeek de rapen aan alle kanten. ‘Als het werkelijk zo is, dan zal ik mijn twee zussen roepen.’ Ze raakte twee rapen aan met de toverstaf en riep: ‘Emma en Ewa! Zijn jullie daar? Kom tevoorschijn!’ nauwelijks had ze geroepen of haar lieve zussen stonden bij haar. Aga hilde van geluk en de zussen omhelsden elkaar hartelijk. Zeven weken waren ze onafscheidelijk. Ze deden spelletjes in de tovertuin, zwommen in de vijver met de muzikale fontein. Ze speelden zo lang, dat de nachten begonnen te lengen en de dagen korter werden. De vruchten in de tovertuin begonnen van de bomen te vallen en de bloemen verwelkten. De rapen in de rapenweide begonnen hun mooie witte kleur te verliezen. Zoals druiven in rozijnen veranderen, werden de rapen harde rimpelige vruchten. Toen er enkele vrolijke weken voorbij waren gegaan, zagen de zussen van Aga er ineens nogal bleek uit. Ze waren ziek, dat moest wel want ze liepen helemaal ineen gedoken door de vertrekken van het verblijf van Schles. Zoals een druif in een rozijn verandert, zo veranderden Aga’s zusjes in oude rimpelige omaatjes zonder puf. ‘Ze zijn uit rapen gemaakt, dat moet je niet vergeten. En rapen blijven niet zo lang goed, dus je zussen ook niet.’ Zei Schles vol medelijden. Aga hoorde haar zussen jammerend door de gang stuntelen. ‘Maar over een paar maanden is het alweer lente. Dan zijn de nieuwe, sappige rapen klaar en kun je ze opnieuw terug toveren. Ik zal meteen een heel veld inzaaien.’ Ook al groeiden de rapen snel, niets stemde Aga tevreden en bij iedere zonsopgang en zonsondergang zat ze te huilen op

de schommel in de grote eik. Ze had geen zin in de gouden appels, de heerlijk geurende bloemen en de muziek uit de fontein. Op een dag bedacht ze dat ze niet meer bij Schles wilde blijven. Hoe rijk hij ook was en hoe hoffelijk ook en hoeveel ze ook van hem hield, ze miste haar eigen echte familie en de plek waar ze thuis hoorde. En zijn rapen mocht hij houden!

Het werd lente. De rapen groeiden als kool en het zou niet lang meer duren of ze waren klaar om betoverd te worden. Al zes malen inmiddels, had Schles Aga ten huwelijk gevraagd. Steeds had ze hem afgewezen omdat ze niet voor eeuwig bij hem wilde zijn en ze haar familie miste. Toen hij haar voor de zevende keer vroeg, durfde Aga echter niet meer te weigeren. Ze merkte dat Schles ongeduldig aan het worden was en ze was bang voor de gevolgen als ze hem al te vaak teleur zou stellen. Het bleef een tovergeest en die moet je niet kwaad maken als je leven je lief is! Maar ze wilde helemaal niet trouwen met Schles! Wat nu? Ze dacht na en dacht dieper na. Er schoot haar ineens een prachtig plan te binnen. ‘Goed Schles, nu ben ik er klaar voor. Nu zal ik met je trouwen.’ Zei Aga. ‘Ik wil alleen zeker weten dat we genoeg mensen uitkunnen nodigen op onze bruiloft. Als je mij kunt vertellen hoeveel rapen er op het veld staan dan weet ik hoeveel mensen ik uit kan nodigen.’ Schles vond het een redelijke vraag en hij rende met krasse schreden naar het rapenveld. Hij begon snel te tellen. Toen hij één keer geteld had, telde hij nog een keer om zeker te zijn van de uitkomst. Maar het bleek dat hij zich verteld had en hij moest nogmaals tellen. Intussen toverde Aga van een raap een groot snel paard. Daar sprong ze op en reed heen, zo

vlug als ze maar rijden kon. En dat was maar goed ook want toen Schles klaar was met tellen, ging hij de prinses zoeken. Hij zocht haar onder de dennenbomen bij de beek, bij het rozenprieel bij de vijver. Hij liep alle gangen en zalen van het paleis door en riep telkens luid haar naam. Maar hij zag haar nergens en kreeg ook geen antwoord. Toen hij begreep dat de prinses gevlucht was, gaf hij een schreeuw van woede en vloog hij de lucht in, de prinses achterna. Hij vloog vlugger dan het snelste paard kon lopen en al snel kreeg hij Aga in het oog. Maar net toen hij haar wilde grijpen, was ze aangekomen bij haar kasteel waar haar ouders al op haar stonden te wachten. Schles gooide hen woedend nog een paar onweerswolken achterna, maar deze vernielden alleen een paar bomen. Hij klaagde zijn nood aan de vier winden en ging terug naar zijn onderaards paleis. Nog een laatste keer liep hij alle zalen door en bekeek hij de tovertuin. Toen stampte hij driemaal op de grond en de tuin en zijn prachtige verblijf verdwenen tot in de diepste diepte van de aarde. Alleen de prachtige gouden muur bij de entree van zijn domein bleef staan. De tovergeest zelf verdween natuurlijk ook niet want hij had nog niet genoeg van de mensen gezien. Hij vond dat ze maar moesten boeten voor het verdriet dat Aga hem had aangedaan.

Aga trouwde met Rabitor. Ze stichtten samen een stad die nu nog Rabitor heet. Aga en Rabitor leken gelukkig getrouwd maar het prinsesje van de Piasten was dat allerminst! Want hoe langer ze bij Schles weg was, hoe meer ze naar hem begon te verlangen. De heimwee naar zijn ruige aard werd met de dag heviger. Maar toch koos ze ervoor haar familie niet langer pijn te doen en voor het

nieuwe gezin te zorgen, dat ze zelf zou gaan stichten. De levendige blik in haar ogen werd zelfs iets doffer en niemand had het in de gaten, alleen natuurlijk de treurige Aga... En Schles, die haar af en toe stiekem van achter de paleismuren gadesloeg en die van iedere beweging de precieze betekenis wist. Op een dag, toen Aga wel heel bedroefd was, liep ze door de bossen te snikken van verdriet. Door haar tranen heen zag ze niet dat ze bijna tegen een oud vrouwtje opliep. ‘Kind toch, wat ben je verdrietig, wat scheelt eraan?’ ‘Och mevrouw, het is zo’n bizar verhaal, ik denk dat u me niet zou geloven als ik het vertelde’. En Aga wilde weer verder gaan. De vrouw greep Aga echter bij de arm en zei: ‘ga zitten en vertel wat je van het hart moet. En Aga, je mag wel ‘je’ zeggen hoor, ik heet Holda.’ Aga dacht: Hoe kent deze vrouw mijn naam? Wat een wonderlijke vrouw...’ Aarzelend begon ze toch te vertellen. Ze wist eigenlijk niet waarom ze haar diepste geheimen allemaal aan deze vrouw uit de doeken deed, maar het voelde prettig en het luchtte op. Ze vertelde van de zware storm die het kasteel en het bos had opgeschrikt. Over de ontmoeting met de knappe prins die eigenlijk een berggeest was. Over de lange wandelingen die ze samen gemaakt hadden en van de dingen die ze hem leerde en die ze van hem geleerd had. Van het prachtige hemelbed en de wenteltrap, van de rapen en van haar zussen die als rozijnen verschrompelden. En van haar listige terugkeer en alles wat daarna zo snel is gebeurd, dat ze voor haar familie en voor Rabor hier bleef maar eigenlijk alleen maar kon verlangen naar... De oude vrouw zat ingespannen en begrijpend te luisteren. Het leek alsof ze alles geloofde wat ze zei. ‘Je bent een moedige vrouw, Aga.’ zei de

vrouw. Dat zie ik graag. Maar je hebt ook geleden, ondanks dat je altijd goed geleefd hebt. Ik geef je dit.’ Aga keek naar hetgeen ze in haar handen kreeg. ‘Ik noem het vlas. Je kunt er mee spinnen en weven. De mooiste doeken en kleden. Ik zal het je leren.’

Zo leerde Aga spinnen en weven, van vlas dat ze van Holda gekregen had. Je kent haar Nederlandse naam vast wel, het was niemand minder dan Vrouw Holle! Aga maakte de kostbaarste kleden. Met het klosje vlas was bovendien iets wonderlijks aan de hand. Het raakte namelijk nooit op, het leverde meer en meer vlas, altijd van de beste kwaliteit... Aga bedacht zelf ook bezigheden om niet steeds maar te hoeven treuren. In andere verhalen is bijvoorbeeld te lezen hoe zij de oerkrachten van haar Schles omzette in allerlei nuttige ambachten.

De verhalen over Schles en hoe hij verlaten werd gingen ondertussen van mond tot mond. Schles werd voortaan spottend Rübzahl genoemd. Men zegt dat het rapenteller betekent maar helemaal zeker weet men dat niet. Je begrijpt wel waar die naam vandaan komt. Op een dag, toen Rübzahl's woede wat in felheid was afgenomen, besloot deze een wandeling te maken naar die mooie gouden muur die de aardmannetjes eeuwen geleden voor hem gebouwd hadden. Maar wat zag hij daar? ‘Wie durft er aan mijn gouden muur te komen? Jullie gierigaards stelen MIJN goudblokken, ja, en jullie zouden gewild hebben dat je het niet gedaan had want...’ *flits* ‘... zie maar hoe je dat goud nu mee krijgt jahahaaa! Ik heb jullie in brandnetels veranderd! Lelijk prikkend onkruid dat

iedereen hahahaat! En nóóit zal nog iemand goud van me stelen, hoe arm de mensen ook zijn!...' *flits*. En de gouden muur veranderde in niets meer dan een heleboel opgestapelde stenen. Ze liggen er nu nog, ga maar eens kijken in Kopaniec!

Rübezahl

ging vaak op de
top van de Sniezka zitten om te
bekijken hoe het er in de mensenwereld aan
toe ging. Nu, het was daar meestal een drukte van belang. Er kwamen steeds meer dorpjes en kleine gezellige stadjes bij, aan de voet van het Reuzengebergte. Dwars over de bergen heen waren wegen aangelegd. Vele reizigers, studenten, kooplieden en handwerkgezellen trokken daarover de wijde wereld in. Op de akkers en velden waren de boeren met hun vrouwen en kinderen druk aan het werk. Alleen rondom zijn Sniezka was het rustig. Hij kreeg plezier in het kijken naar alle bedrijvigheid. Sindsdien zwierf hij door de bossen en de velden, vermomd als boer of als houtsnijder, maar het liefst nog als jager. Vooral in stormachtige najaarsnachten joeg hij graag op zijn koolzwarte paard of op zijn zwijn rond. Luid blies hij dan op zijn jachthoorn, zodat de dieren vluchtten. Dan lachte hij met zijn rauwe stem maar de mensen in de bergdorpjes sidderden en de kinderen werden huilend wakker. 'Stil, wees toch stil!' fluisterden de moeders. 'Horen jullie niet, dat de nachtjager weer aan het jagen is? Wees stil, anders komt hij jullie halen!' Maar Rübezahl haalde geen kinderen weg. Zij hadden hem toch nooit kwaad gedaan? Nee, hen liet hij met rust. De oudere mensen plaagde hij. Dikwijls

hield hij ze voor de gek, of strafte hij hen, als de dat verdiend hadden. Aan luie, gierige en kleingeestige mensen en ook aan rustverstoorders had de tovergeest een hekel. Maar mensen die eerlijk en ijverig voor hun broodje werkten, de vele wevers bijvoorbeeld, mocht hij wel. En de arme mensen hielp Rübexahl. Zo bouwde hij samen met de mensen een geschiedenis op.

Rübexahl zag mensen komen en gaan. Steeds weer werd het land geregeerd door een andere koning of heerser die zei dat het land van hem was en van niemand anders. Rübexahl vond het daarom juist een niemandsland. Een niemandsland tussen natuur en cultuur, tussen natuurgebied en boerenlandschap, tussen schuivende grenzen en verschoven volkeren. Na tientallen jaren met de mensen opgetrokken te hebben, dan weer als reiziger, dan weer als boer of houthakker, kwam Rübexahl er achter dat er veel minder goede mensen waren dan slechte. De gierige mensen wilden namen geen genoeg met genoeg. De natuur ging kapot door luchtvervuiling en mijnbouw en de politiek die er niets om gaf. Rübexahl moest dan vaak denken aan Aga, die altijd zei dat je wel gebruik mag maken van de natuur maar met eerbied! En hij zag hoe de mens zich hier niet aan hield. En hoe het evenwicht tussen planten, dieren en water en bodem verstoord werd. Hij gromde dan in zichzelf: *'Doe verstandig met de mooie natuur of niet alleen de regen maar heel jullie levens zijn zuur! Zou deze toverspreuk al uitgekomen zijn, denk je? Nog niet zo lang geleden hoorde Rübexahl van twee pauzerende houthakkers dat ze binnenkort een flinke klus te klaren kregen. Niet omdat er veel hout nodig was, het was immers net winter geweest.*

Nee, er zou bos gekapt gaan worden omdat er een grote steengroeve zou worden gegraven. De heuvel zou verdwijnen en honderden gezonde bomen moesten om, zodat het kostbare gesteente uitgehakt zou kunnen worden, om het daarna met een flinke winst te verkopen. Hoorde Rübzahl dat nu goed? Het ging om een mooie heuvel aan de voet van het gebergte. Het was de plek waar Rübzahl zo graag doorheen struinde om na te denken. Dit was de zoveelste tegenslag die de mensen hem bezorgden. Rübzahl had vanaf nu geen zin meer om de mensen aardig te vinden. Ze hadden hem te vaak teleurgesteld. Hij kroop terug naar het middelpunt van de aarde. Hoe het met de steengroeve afliep, weet Rübzahl niet. Zouden de mensen zelf zo verstandig worden dat de mijn er niet zou komen?

Nadien heeft niemand Rübzahl ooit weer ontmoet. Maar toch is het zeker dat hij nog leeft, in het Reuzengebergte. In zijn uitgestrekte gebieden onder de aarde, maar zeker ook in het kleinere gebied boven de grond. Want nergens in de omtrek groeien de kruiden en bessen zo welig als daar en nergens kan de storm zo gieren als op de Sniezka. En wie zou daar anders de hand in hebben dan Rübzahl, de geest van het Reuzengebergte?

Nawoord

De meeste oorspronkelijke Rübezahl-legendes zijn in het Pools geschreven. Gelukkig is een groot aantal vertaald naar onder andere het Duits en het Nederlands. Dit is gedaan door onder andere Margreet Bruijn, Johannes Praetorius en JKA Musäus. Deze vertalingen en een eerder, door Peter Spruijt geschreven verhaal, zijn de basis voor ‘Aga en Rübezahl in Niemandland’.

Naast de al bestaande legenden en verhalen zijn natuurlijk de verschillende landschappen van en rond het Reuzengebergte een grote bron van inspiratie geweest. Hier is het terecht dat ik één man, die me de mooiste in- en uitzichten heeft aangereikt, in het bijzonder bedank: Sławek Stankiewicz.

Het educatieve project, waarvan dit verhaal deel uitmaakt, is geschreven voor deelnemers uit verschillende landen. Daarom verschijnt het binnenkort ook in het Duits (bedankt Rudi Steenbakkers), Engels (bedankt Arjan Sweeger) en in het Pools.